

Юлія РАХНО

СКАРБИ, ЩО ЇХ ДАРУЄ СУЧАСНИЙ ТЕАТР

(Студенти катедри театрознавства та акторської майстерності ЛНУ імени Івана Франка на стажуванні в Празькій Академії перформативних мистецтв)

“І якщо би зранку не встигнули на літак
Ти б сміялася і казала: хіба це втрата
І хіба можна вірші писати
Без адреси готелю – плутаючи міста”

(В.Махно)

Кінець лютого – початок березня 2022 року можна назвати темним часом, сповненим неоднозначності. Від моменту повномасштабного вторгнення росії на територію України перед усіма українцями постали такі завдання та запити, в яких важливим було не скаржитися на завантаженість та не піддаватися зайвим емоціям. Студенти факультету культури і мистецтв нашого університету майже всі працювали, захищаючи своєю країну: хтось у волонтерських центрах та штабах допомоги, хтось у лавах ЗСУ готувався боронити Україну на фронті. Незаперечним у цьому буремному вихорі подій здавалося лише те, що мистецтво виявилось не на часі – навіть для тих, хто обрав його своєю професією.

Та хай би якими були ці часи, на противагу і всупереч їм почали відкриватися нові можливості, зокрема, завдяки активній підтримці країн ЄС. Уже від 28 лютого, на запрошення Інгеборг Радок – ректорки Академії виконавських мистецтв (AMU) у Празі, – було скликано корпоративну кризову групу для допомоги студентам та науковцям з України. До кризової групи долучилися студенти Академії, представники руху “Студенти AMU для України” та колишня випускниця академії, режисерка-педагог, українка Анастасія Торос. Власне, саме вона стала чи не головним медіатором та комунікатором майбутньої програми стажування для українських студентів.

Корпоративна кризова група означила основну мету програми: “створення толерантного, безпечного та надійного середовища для всіх студентів, яких стосується агресія, вчинена проти України”.

На початку березня на нашому факультеті (культури і мистецтв Львівського національного університету імени Івана Франка) було зібрано групу зі студентів 1-5 курсів спеціальностей “акторська

майстерність”, “театрознавство” та “хореографія”, які зголосилися взяти участь у програмі стажування від AMU.

Подальші події розгорталися стрімко та цікаво. Після інструкцій та мотивацій, вироблених в часі онлайн-зустрічей з Анастасією Торос, студенти вирушили на стажування. Подорож до Чехії для всіх стала викликом, що зароджував різні думки і хвилювання. Вже 8 березня група прибула в невелике містечко Панешіце: очікували подальшої сепарації за спеціальностями, поселення у Празі та детального розкладу навчальної програми. До кінця березня учасники стажування мали години чеської мови, а з початком квітня почали відвідувати лекції з профільюючих дисциплін.

Було нелегко: до хвилювань за Україну та близьких людей додавалися відчай та безпорадність. Втім, кожен знайшов для себе свою власну мету культурного обміну між Україною та Чехією. Нам, учасникам цієї програми, було необхідно увібрати основні методи роботи сучасної чеської акторської школи, прослідкувати за роботою менеджменту театральних проєктів у Чехії, зрозуміти сутність сучасних театральних процесів та значення мистецької освіти в Європі.

Згодом, до стажування на театральному факультеті DAMU приєдналися студенти з інших навчальних закладів України, зокрема з Харківського національного університету мистецтв імени І. Котляревського та Київського національного університету театру, кіно і телебачення імени І. Карпенка-Карого. Відтак, в Академії виконавських мистецтв AMU в Празі утворився чи не цілий потік активних студентів та студенток з України.

Програма стажування на театральному факультеті (DAMU) Академії виконавських мистецтв (AMU) в Празі складалася як з практичних, так і теоретично-практичних занять з вокалу, сценічної мови, тренінгів, авторських читань, історії альтернативного театру XX – XXI ст. Стажери працювали над виставами та іншими театральними акціями.

Направду, всі ці місяці плідної роботи, переосмислення власного покликання та цілей, мирні акції на підтримку України, внутрішні дискусії та діалоги між різними театральними школами дали чудові результати.

У червні 2022 року в просторах міських театрів Праги відбулися покази проєктів “Космічна пам’ять” (режисерка Капітолїна Колобова, студентка ХНУМ ім. І. Котляревського) та “Мова без кордонів” (Language barrier equal) (куратор проєкту Тобіаш Невржіва (Nevřiva), студент DAMU).

Робота над цими проєктами для наших країн стала унікальною можливістю пізнання не лише сучасного театрального процесу в Європі, але й самих себе. Йдеться про те, що кожен з нас відчув певний дисонанс у різносторонності української театральної школи. “Космічна пам’ять” дала нам, учасникам проєкту, можливість відчути регіональний колорит вищих театральних шкіл України. Режисерка вистави Капітолїна Колобова – випускниця Харківського національного університету мистецтв імені І. Котляревського, для якої цей проєкт став дипломною виставою на захисті магістерської роботи. Ще пів року тому вона мала зовсім інший режисерський план та завдання для своєї залікової роботи (втім, не так склалося, як гадалося).

У ході стажування на DAMU цей план змінився, Капітолїна знайшла нові завдання для своєї роботи. Відтак, з’явилася поетично-пластична вистава, учасниками якої стали студенти зі Львова, Харкова та Києва.

В основу поетичного матеріалу покладено поезії наших сучасників та класиків української літератури, зокрема Лесі Українки, Григорія Чубая, Ліни Костенко, Сергія Жадана та Юрія Іздрика.

Матеріалом до сценографії слугували образи з картин з “дивозвірів” – Марії Приймаченко. Деякі репродукції люб’язно надав Хмельницький обласний художній музей, у фонді якого зберігається унікальна колекція робіт художниці.

Космічна пам’ять – це те, що пам’ятає українська природа, з її флорою та фауною. Це також і те, що вона пам’ятатиме після війни. Що відчувають тварини національних заповідників та лісів, чи зможемо ми відродити втрачене? Про це розмірковують учасники проєкту “Космічна Пам’ять”.

Іншу виставу (“Мова без кордонів”) створив студент театрального факультету (DAMU) Академії виконавських мистецтв (AMU), Тобіаш Невржіва.

Цей проєкт виявився гарною ілюстрацією співпраці українських та чеських студентів.

Тут немає мовного бар’єру; основне ж завдання полягало в створенні сприятливих умов для емо-

ційно-емпативного діалогу між глядачами у середовищі, ої має символи та ознаки постколоніальної реальності.

Перформанс побудований на структурованих випадках (хепенінгах), які ніколи не повторяться, але завжди будуть подібними за змістом і відчуттями.

“Мова без кордонів” – це маленька дитяча гра для дорослих. Насправді, цей перформанс починається не від моменту зустрічі глядачів та перформерів, а з часу придбання квитка. Ще до початку дії глядач повинен налаштувати свій телефон та приготувати навушники до вистави, знайти потрібну гілку метро та конкретну мапу Праги. Дійство відбувалося на території найпопулярнішої пражського метро “Můstek”(Мустек), гілка В.

Саме тут, у серці європейської столиці, починаєш насправді розуміти ту цінність, яку подарував нам сучасний театр – діалог. Коли перша частина вистави, у якій глядачі малювали на маленьких аркушах паперу себе, свої вулиці, назви річок, рідних міст та накладали їх на мапу Праги, закінчилася, перформери повели глядачів до основного місця дії. Етап переходу зі станції метро, через ескалатори, арки, повз стурбованих пішоходів, був своєрідним актом очищення та посвячення. Глядачі, а радше вже співтворці вистави, слухали в навушниках поезію Галини Крук “Усі ми, Європо, так глибоко стурбовані..” чеською та українською мовами й наповнювалися дивною атмосферою довкола. Коли звучать останні слова поезії, учасники перформансу потрапляють до маленької комірчини, інтер’єр якої нагадує кімнату люблячої бабусі. Тут – за столиком із маленькою залізницею, стареньким телевізором (з нього лунали забуті шлягери української та чеської естради) – саме тут народжувалися відверті та щемливі діалоги про дитинство та інші важливі спогади. Перформанс тривав не більше години; здається, кожен глядач по закінченню дійства відчував якесь дивовижне перезавантаження та емоційне очищення.

Отже, такими були результати стажування українських студенток та студентів на театральному факультеті (DAMU) Академії виконавських мистецтв (AMU) у Празі.

Крім уже згаданих проєктів, українські студенти активно долучалися до волонтерських ініціатив на підтримку України, брали участь у заходах для дітей тощо. Також, в рамках діяльності фонду “Save Ukraine”, ми влаштували два українські пісенні вечори “Ukr cozy concert”, взяли участь в організації фестивалю “UA LOVEFESTSVAL”.

Програма стажування дала нашим студентам також можливість чи не щоденно переглядати ви-

стави пражьких театрів та відвідувати міські фестивали, зокрема “Zlomvaz-Festival” (міжнародний фестиваль студентських театрів). Варто згадати ще один проєкт, який було реалізовано в часі стажування – виставу “МАТИ” (режисери Станіслав Москвін та Роман Жиров). Ця інтерпретація текстів Карела Чапека належала харківським та київським студентам (в контексті сучасних подій в Україні).

Отож програма стажування у Празі дала нам багато цінних інструментів для осмислення ролі

мистецтва в Україні саме зараз. Щиро дякую в.о. декана Майї Володимирівні Гарбузюк за те, що нам відкрилася можливість отримати цей досвід. Велика дяка нашим викладачам Софії Ігорівні Росі-Лаврентій та Романові Ярославовичу Лаврентію за те, що підтримували нас та допомагали нам!

Також щирісердно дякую Ольгоні Федині, Єлизаветі Пустоваловій, Іванці Гуменюк, Аліні Кондратюк, Марті Шпеник, Адаму Лінчаку, Анастасії Маковійчук, Олесі Усатій, Ксені Арнаут, Капітоліні Колобовій, Софії Федоровській, усім іншим учасницям та учасникам стажування, студенткам і студентам Харківського національного університету мистецтв імені І. Котляревського, Київського національного університету імені І. Карпенка-Карого та Львівського національного університету імені Івана Франка за всі ті чудові емоції та за проєкти, які ми разом реалізували.

Я щиро сподіваюся, що з новими силами та свіжим знанням кожен із нас докладе цеглину у будову нової української культурної свідомості. Тож лупаймо сю скалу! І доброї усім роботи!

Українські пісенні вечори “Ukr sozu concert” в рамках діяльності фонду “Save Ukraine”. На світлині: студенти ЛНУ імені Івана Франка в часі вечорів.

